

П.Т. Кобзар, магістрант, гр. МП 1, факультет гуманітарних наук
Науковий керівник – д.іст.н., проф. В.С. Шандра
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА І ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КАПІТАНА ЛЕВА МАЦІЄВИЧА (1877–1910)

Лев Макарович Мацієвич (1877-1910) – капітан Корпусу корабельних інженерів, конструктор підводних човнів, авіаносців і гідропланів, видатний авіатор Російської імперії, а крім того – український патріот і громадський діяч. Він є чудовим прикладом гармонійно розвинутої особистості, оскільки будучи успішним у професійній діяльності, не став байдужим до долі свого народу. Тому особа Левка Мацієвича постає дуже цікавим об'єктом для історичного дослідження.

Актуальність роботи полягає в тому, що в радянський період Л. Мацієвича згадували винятково в контексті його інженерної діяльності, натомість його патріотична громадянська позиція замовчувалася. Крім того, досі відсутні наукові монографії, які б усебічно висвітлювали постать цієї видатної особистості.

В результаті аналізу широкого кола джерел, зокрема офіційної документації, спогадів багатьох сучасників та унікальних документів з сімейного архіву родичів Л. Мацієвича, нам вдалося з'ясувати таке:

Особистість і світогляд. Левко Мацієвич виховувався у багатодітній міщанській родині середнього достатку, у переважно російськомовному середовищі. Початкову освіту здобув удома, потім навчався у київській гімназії, де проявив хист до точних наук та іноземних мов і займався самоосвітою. Це дозволило йому вступити до Харківського технологічного інституту. У студентські роки він зацікавився українським рухом, опанував мову й приєднався до Української Студентської Громади.

Спершу світогляд Л.Мацієвича, як і решти його середовища, полягав у культурницькому патріотизмі. Проявлялося це у проведенні українських вистав та поширенні україномовної літератури на селі. З часом відбулася політизація поглядів, що призвело до створення Революційної Української Партії 1900 року. Початковим програмовим документом була «Самостійна Україна» М.Міхновського, а перші публікації партії говорили рівною мірою про національне та соціальне визволення українців, не будучи ані суто марксистськими, ані націоналістичними.

Згодом, під впливом популярного в Європі соціал-демократичного руху, керівники РУП, зокрема Д. Антонович, перейшли на марксистські позиції. В полеміці інколи доходило до повного заперечення національного питання як «неіснуючого». Однак Л.Мацієвич і його найближче оточення продовжували відстоювати «дуалістичні» ідеї. Це призвело до розколу в РУП, який, однак, не мав суттєвих наслідків.

Після перетворення РУП на Українську Соціал-Демократичну Робітничу Партію Л. Мацієвич залишився її членом. Він пояснював, що хоч партія теоретично й ставила національне питання на другий план, але на практиці лишалася глибоко українською і сприяла поширенню національної ідеї. Сам Левко Мацієвич виступав за повну незалежність, а не автономію України. Він обґрунтовував це тим, що при будь-якому політичному режимі, якщо Україна лишатиметься провінцією, то метрополія експлуатуватиме її винятково на власну користь.

Громадська діяльність. Після приєднання до Української Студентської Громади у Харкові Л. Мацієвич брав участь у театральних виставах, які були єдиним легальним засобом української пропаганди на той час, а також у студентських демонстраціях. Він був делегатом Всеукраїнського студентського з'їзду в Києві та їздив на Галичину, щоб надрукувати там прокламації цього з'їзду. Левко був одним з чотирьох засновників Революційної Української Партії. Перебував у дружніх стосунках з М.Міхновським, Г.Хоткевичем, М.Левитським та іншими.

Під час служби в Севастополі він був одним з організаторів українського театального гуртка, щорічного вечора пам'яті Тараса Шевченка. Активно займався нелегальною пропагандою, близько спілкувався з П.Шмідтом, М.Коцюбинським, Л.Василевською. 1903 року брав участь у відкритті пам'ятника Івану Котляревському в Полтаві, де познайомився з багатьма видатними українськими діячами. 1905 року ймовірно брав участь у з'їздах чеських соціал-демократів та поневолених народів Росії.

У Санкт-Петербурзі Л.Мацієвич був активним членом місцевого осередку УСДРП і українського клубу «Громада», де якийсь час навіть перебував на керівних посадах. Був членом редакції різних українських видань, також підтримував їх фінансово. Можливо брав участь у ювілейному конгресі «Просвіти» у Львові 1909 року.

Професійна діяльність. Але Левко Мацієвич не був зацікнений суто на політиці. Він постійно займався конструкторською діяльністю і зміг зробити непогану кар'єру. Він відмінно закінчив інститут зі званням інженер-технолога, потім дуже скоро зміг здати іспити на звання корабельного інженера,

представивши неперевершений на свій час проект панцерного крейсера. 1904 року найкраще з усіх склав вступні іспити до Морської академії і так само якнайкраще її закінчив 1906 року. Неодноразово їздив у закордонні відрядження.

Л. Мацієвич читав курс лекцій з теорії підводних човнів і планував зайнятися повноцінною викладацькою діяльністю в Петербурзькому політехнічному інституті. Часто отримував премії за свої конструкторські проекти або службу. Перший в Росії почав детально розробляти питання застосування аеропланів у морській справі. 1910 року на особисте запрошення великого князя Олександра Михайловича увійшов до складу Особливого комітету з посилення військово-морського флоту. Був відряджений до Франції на чолі групи офіцерів для закупівлі аеропланів і оволодіння льотною справою. Там ознайомився з великою кількістю різних систем аеропланів, швидко навчився літати й керувати автомобілем.

Після повернення до Санкт-Петербургу взяв участь у Всеросійському святі повітроплавання, де став улюбленцем публіки, але трагічно загинув у авіакатастрофі. На його похоронах були присутні тисячі людей, від гімназистів до адміралів і членів імператорської сім'ї.

Тож бачимо, що Левко Мацієвич був справді всесторонньо розвинутою людиною, яка успішно поєднувала у своєму житті службову кар'єру та громадський обов'язок. Будучи переконаним самостійником, він вірно служив Російській імперії і напевно прислужився би Українській Народній Республіці, якби не передчасна загибель.

Біографія Л.Мацієвича все ще потребує дослідження, пошуку нових фактів, особливо документів, написаних самим Левом Макаровичем. Наша праця – лише перша наукова спроба вивчення цієї теми, тож є надія, що вона буде корисною для майбутніх істориків та всіх, кого цікавить минуле нашої країни.